

Konsekvensutredning avseende förslag att ändra Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2024:2) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen

1. Sammanfattning

Vid antagning till yrkeslärarprogrammet finns det särskilda behörighetskrav i form av kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper. Universitets- och högskolerådet (UHR) har bemyndigande att föreskriva om vad som är kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper till yrkeslärarutbildningen.¹ Med stöd av detta bemyndigande har myndigheten beslutat om UHR:s föreskrifter (UHRFS 2024:2) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen (UHR:s yrkeslärarföreskrift). I UHR:s yrkeslärarföreskrift anges kraven på kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper i form av kunskapskriterier för respektive yrkesämne och dessa finns i en bilaga till föreskrifterna. Kunskapskriterierna är baserade på gymnasieskolans yrkesämnen.

UHR föreslår att det införs två nya kunskapskriterier i bilagan till UHR:s yrkeslärarföreskrift:

- Plåtbearbetning och
- Industriell ytbehandling.

Förslaget är baserat på Skolverkets förslag om nya ämnesplaner för två nya yrkesämnen på det industritekniska programmet. UHR och Skolverket har likalydande kunskapskriterier i myndigheternas respektive föreskrifter. Det är för att samma krav på yrkeskunskaper ska gälla för ett visst undervisningsämne i gymnasieskolan, både i samband med tillträde till yrkeslärarutbildningen och vid bedömningen av behörighet att undervisa i ämnet. Om Skolverket gör ändringar i sina lärarbehörighetsföreskrifter för undervisning i yrkesämnen föranleder det även ändringar i UHR:s yrkeslärarföreskrift.

UHR föreslår även en del språkliga ändringar i bilagan till föreskriften.

UHR bedömer att ändringarna i UHR:s yrkeslärarföreskrift kommer att leda till en mer enhetlig handläggning av ansökningar till yrkeslärarutbildningen på berörda lärosäten.

2. Bakgrund

2.1 Skolverkets förslag på nya yrkesämnen

Skolverket har med anledning av ämnesbetygsreformen (Gy25)² arbetat med att ta fram och besluta om nya föreskrifter. Dessa föreskrifter har bland annat innefattat ämnesplaner för

¹ 4 § andra stycket förordningen (2010:2021) om tillträde till utbildning som leder till yrkeslärarexamen.

² Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper (prop. 2021/22:36).

yrkesämnena samt behörighetsföreskrifter som anger vad som krävs för att undervisa i yrkesämnena.

I Gy11³ fanns ämnen och kurser som kunde användas inom industriell ytbehandling i programfördjupningen på industritekniska programmet. I Gy25 har i stället ämnen och nivåer specialiserade mot fordonslackering tagits fram och de behov som finns inom industritekniska programmet har inte tillgodosetts. Skolverket har blivit uppmärksammat på att ett yrkesämne för ytbehandling inom industrin saknas och har därför tagit fram ett sådant ämne; *industriell ytbehandling*.

Skolverket har även blivit uppmärksammat på att det saknas ett yrkesämne för plåtbearbetning inom industrin. De moment som behandlar plåtbearbetning i de yrkesämnena som tagits fram i och med Gy25 bedöms inte vara tillräckliga för att möta behovet inom industrin. Skolverket har därför tagit fram det nya yrkesämnet *plåtbearbetning*.

Förutom förslagen som rör det industritekniska programmet har Skolverket blivit uppmärksammat på vissa språkliga felaktigheter i kunskapskriterier för befintliga yrkesämnena som behöver korrigeras.

Som en konsekvens av Skolverkets förslag på nya yrkesämnena och förslag till ändringar i befintliga yrkesämnena föreslår Skolverket även nya krav för behörighet att undervisa i ovan nämnda ämnen i Skolverkets lärarbehörighetsföreskrifter.⁴ UHR hänvisar till Skolverkets konsekvensutredning för mer information om bakgrunden till de föreslagna föreskriftsändringarna.⁵

2.2 Principer för föreskrifternas utformning

UHR och Skolverket har likalydande kunskapskriterier i myndigheternas respektive föreskrifter. Det är för att samma krav på yrkeskunskaper ska gälla för ett visst undervisningsämne i gymnasieskolan, både i samband med tillträde till yrkeslärarutbildningen och vid bedömningen av behörighet att undervisa i ämnet.

Eftersom Skolverket föreslår två nya yrkesämnena innebär det att UHR behöver lägga till två nya kunskapskriterier för yrkesämnena *industriell ytbehandling* och *plåtbearbetning* i UHR:s yrkeslärarföreskrift. Båda myndigheterna skickar förslag på sina ändringsföreskrifter på remiss.

Skolverket och UHR har enats om följande principer för utformningen av föreskrifterna.

- Myndigheterna ska samarbeta för att se till att föreskrifterna blir likalydande.
- För att definiera vad som är relevant kunskap använder sig myndigheterna av Sveriges referensram för kvalifikationer, SeQF, nivå 5. När myndigheterna har tagit fram kunskapskriterier har de utgått från principen att den som undervisar i ämnet ska ha kunskaper som ligger minst en nivå över de kunskaper en elev får i gymnasieskolan. Gymnasieutbildning är inplacerat på nivå 4 i SeQF. Det innebär att den som vill undervisa i yrkesämnena i gymnasieskolan ska ha yrkeskunskaper motsvarande minst nivå 5 i SeQF.
- Med relevanta yrkeskunskaper avser myndigheterna, utifrån SeQF 5, innehåll (vad man ska kunna), nivå (hur väl man ska kunna det) och aktualitet (att kunskapen är giltig i nutid).

³ Ämnesplaner i gymnasieskolan som infördes från och med den 1 juli 2011 samt för ämnesplaner i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som infördes från och med den 1 juli 2012.

⁴ Skolverkets föreskrifter (SKOLF 2024:602) om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne.

⁵ Skolverkets konsekvensutredning avseende förslag till ändring i bland annat Skolverkets föreskrifter (SKOLF 2024:602) om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne, dnr 2025:2887.

- De relevanta yrkeskunskaperna uttrycks i form av kunskapskriterier. Kunskapskriterierna ska beskriva vilka yrkeskunskaper som, tillsammans med yrkeslärarutbildningen eller annan lärarutbildning, ska krävas för att få behörighet att undervisa i ämnet.
- Ämnesplanerna ligger till grund för kunskapskriterierna, eftersom det är ämnesplanerna som styr vad läraren ska undervisa i.
- Kunskapskriterierna anger enbart krav på specifika yrkeskunskaper med relevans för respektive ämne.
- Yrkeskunskaperna ska vara erfarenhetsbaserade och teoretiska. Det innebär att sökande behöver ha fått erfarenhetsbaserade kunskaper genom yrkesarbete. Den teoretiska kunskapen kan sökanden ha fått på en arbetsplats. Det finns alltså inget krav på formell utbildning i den teoretiska kunskapen.
- Ett ämne bör inte vara bredare än att en lärare kan undervisa i hela ämnet.

3. Problembeskrivning och målformulering

3.1 Nya yrkesämnena på industritekniska programmet

Problembeskrivning

Skolverket har tagit fram två nya yrkesämnena på industritekniska programmet; *industriell ytbehandling* och *plåtbearbetning*. Som en konsekvens av detta föreslår Skolverket också nya krav för behörighet att undervisa i ämnena och dessa anges i Skolverkets lärarbehörighetsföreskrifter för undervisning i yrkesämnena. Med anledning av detta behöver UHR revidera sina föreskrifter.

Förslag

UHR föreslår att två nya kunskapskriterier för ämnena *industriell ytbehandling* respektive *plåtbearbetning* läggs till i bilagan till UHR:s yrkeslärarföreskrift. De föreslagna kunskapskriterierna är baserade på Skolverkets förslag på nya ämnesplaner för de föreslagna yrkesämnena.

3.2 Språkliga korrigeringar

Problembeskrivning

Skolverket har identifierat ett antal språkliga felaktigheter som behöver ändras i kunskapskriterierna i Skolverkets föreskrifter som styr lärarbehörighet för yrkesämnena. Eftersom UHR:s föreskrifter behöver vara likalydande med Skolverkets föreskrifter i detta avseende måste UHR också ändra sina föreskrifter. Korrigeringarna innebär ingen ändring i sak.

Förslag

I följande ämnen har språkliga korrigeringar gjorts:

- *Formgivning*
- *Godstransporter – anläggning*
- *Hårvård och salongs kunskap*
- *Scenisk verksamhet – klassisk balett*
- *Scenisk verksamhet – samtida dans*
- *Sjöfartssäkerhet*
- *Verktygsteknik*

4 Alternativa lösningar för det UHR vill uppnå

UHR bedömer att det saknas alternativa lösningar till de föreslagna föreskriftsändringarna. Skolverket har tagit fram förslag om nya ämnesplaner vilket medför att UHR måste ändra sina föreskrifter. Om inte denna reglering görs skulle de sökandes kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper som bedöms vid antagning till yrkeslärarutbildningen inte stämma överens med de nya ämnesplanerna som lärarna ska undervisa i efter avslutad utbildning.

5 Nollalternativet

Om förslagen inte genomförs blir en konsekvens att sökanden till yrkeslärarutbildningen inte kan antas i de nya yrkesämnena. Detta skulle innebära att det kommer att saknas behöriga yrkeslärare i dessa ämnen.

Med hänsyn till detta är det därför särskilt viktigt att UHR:s föreskrifter ändras så att de överensstämmer med kraven för undervisningen i enlighet med Skolverkets föreskrifter.

6 Rättsliga förutsättningar

6.1 Bemyndigande och bedömning av regeringens medgivande

I förordningen (2010:2021) om tillträde till utbildning som leder till yrkeslärarexamen regleras de särskilda behörighetskrav som gäller för tillträde till yrkeslärarutbildningen. Enligt 4 § denna förordning har UHR bemyndigande att meddela föreskrifter om vad som är kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper. Med stöd av detta bemyndigande har UHR fattat beslut om Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2024:2) om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarexamen.

UHR bedömer att de föreslagna ändringarna i denna föreskrift inte medför sådana väsentliga effekter på kostnader för staten, kommuner eller regioner att regeringens medgivande behöver inhämtas.

6.2 EU-rätt och annan internationell rätt

UHR:s yrkeslärarföreskrifter är inte föremål för harmoniserade regler inom EU-rätten, vilket innebär att EU:s medlemsstater är fria att lagstifta inom området.

UHR bedömer att de reviderade föreskrifterna inte är diskriminerande, och inte innebär några åtgärder som hindrar utövandet av de fyra friheterna (fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital). De är därmed förenliga med EU-rätten.

I och med att UHR:s yrkeslärarföreskrift handlar om nya krav för behörighet till viss utbildning omfattas den föreslagna ändringsföreskriften inte av kravet på ett inremarknadstest. Enligt 4 § förordningen (2020:757) om proportionalitetsprövning vid nya eller ändrade krav på yrkeskvalifikationer krävs ett inremarknadstest endast vid nya eller ändrade krav för ett reglerat yrke.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster, ska medlemsstaterna anmäla förslag till nya föreskrifter som

innehåller krav på en produkts egenskaper till kommissionen. UHR bedömer att författningen inte utgör sådana tekniska föreskrifter som ska anmälas enligt direktivet.

Författningen innebär inte heller något krav på tjänstetillhandahållare från andra länder som tillfälligt vill bedriva verksamhet i Sverige. UHR bedömer därför att den inte är anmälningspliktig enligt artikel 39.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden.

7 Analys av förslagets påverkan

7.1 Vilka berörs av regleringen?

De universitet och högskolor som antar sökande till yrkeslärarutbildning kommer att beröras av de föreslagna ändringarna i föreskriften på så sätt att de kan behöva se över sina interna handlägningsrutiner och processer. Lärosäten kommer även att behöva informera sökande om de nya reglerna i god tid innan de börjar tillämpas i antagningen.

Föreskriften fungerar som ett rättssäkert och transparent verktyg vid bedömningen av om en sökande uppfyller kraven på särskild behörighet i form av kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för tillträde till yrkeslärarutbildningen.

7.2 Åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som är nödvändigt

UHR bedömer att merkostnader kan uppstå om informationen om föreskriftsändringarna kommer sent. UHR har under utredningsperioden samverkat med Skolverket för att säkerställa att datumen för ikraftträdande och tillämpningen av de ändrade föreskrifterna sker så tidigt som möjligt. UHR har därmed sett till att föreskriftsändringarna inte kommer att orsaka några extra kostnader för de som berörs av den föreslagna regleringen.

7.3 Utvärdering av förslagets konsekvenser

UHR bedömer att konsekvenserna av förslaget kan utvärderas genom ett samverkansmöte med berörda lärosäten. Ett sådant möte behöver genomföras efter det att reglerna har börjat tillämpas, det vill säga från våren 2027 och framåt. UHR kommer att föra dialog med lärosätena när ett sådant möte är lämpligt. Ett samverkansmöte bedöms vara rätt metod för en sådan utvärdering. UHR kommer att föra mötesanteckningar och utreda de frågor som bedöms vara nödvändiga. UHR kommer även att göra en löpande uppföljning av tillämpningen av föreskriften.

8 Ekonomiska, sociala och juridiska konsekvenser av förslaget

8.1 Kostnadsmässiga konsekvenser

De kostnadsmässiga konsekvenserna av förslagen redovisas i Skolverkets konsekvensutredning.⁶ UHR gör inte någon annan bedömning än den som Skolverket gjort i sin

⁶ Skolverkets konsekvensutredning avseende förslag till ändring i bland annat Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2024:602) om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne, dnr 2025:2887.

konsekvensutredning när det gäller kostnadsmässiga konsekvenser för staten, kommuner, regioner, företag och andra enskilda.

8.2 Företag

Ändringen påverkar de lärosäten som anordnar yrkeslärarutbildningar. Inget av dessa lärosäten drivs i företagsform. Regleringen bedöms därför inte få några effekter av betydelse för företagens kostnader eller villkor i övrigt.

8.3 Stat, kommuner och regioner

Ändring av föreskriften innebär inte förändringar av kommunala befogenheter eller skyldigheter och UHR gör bedömning att det heller inte medför några kostnader i deras verksamhet. Detsamma gäller staten och regioner.

8.4 Lärosäten och studenter

UHR bedömer att de föreslagna ändringarna inte orsakar några extra kostnader för lärosätena. Att berörda lärosäten troligen kommer att behöva göra vissa justeringar i interna handläggningsrutiner, processer och informationsmaterial anses vara sådana kostnader som ryms inom ramen för lärosätenas ordinarie verksamhet.

Personer som planerar att söka till yrkeslärarutbildningen berörs av förslaget på så vis att de behöver få information i god tid om de nya ämnena. UHR kommer att publicera information i samband med att de nya reglerna träder i kraft på bland annat studera.nu och uhr.se.

Befintliga yrkeslärare kan behöva få information om hur de ansöker om utökad lärarlegitimation i ämnena hos Skolverket. UHR kommer att hänvisa till Skolverket i denna del.

8.5 Juridiska konsekvenser

Den föreslagna ändringsföreskriften medför inte sådana juridiska konsekvenser som är relevanta att belysa.

8.6 Konsekvenser för UHR

UHR kommer att behöva göra uppdateringar i systemstödet Valda med anledning av förslaget. Valda är en handläggningstjänst som används av vissa lärosäten i ansökningsprocessen i antagningen till yrkeslärarutbildning. Valda förvaltas av UHR. UHR behöver även informera Valiweb, vilket är ett systemstöd som förvaltas av Skellefteå kommun och används av ett antal lärosäten.

Förslaget innebär också att UHR behöver informera om och förbereda bedömare i UHR:s bedömarbank på vad de nya reglerna innebär för bedömarnas uppdrag. Vidare kan UHR behöva rekrytera nya bedömare med kompetens inom de nya yrkesämnena på industritekniska programmet.

9 Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Enligt UHR:s bedömning är bestämmelser inom det aktuella området nationella och det saknas rättsligt bindande akter i unionsrätten.

UHR bedömer även att den föreslagna författningen är förenlig med EU-rättsliga principer.

10 Bedömning av om särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Ändringarna i föreskriften föreslås träda i kraft den 1 juli 2026 för att kunna tillämpas första gången vid antagning till utbildning som leder till yrkeslärarexamen som börjar efter den 31 december 2026.

UHR bedömer att det inte behövs några övergångsbestämmelser eftersom det inte finns någon tidigare reglering av de krav som är föremål för de föreskriftsändringar som här föreslås.

UHR bedömer att det finns behov av särskilda informationsinsatser bland annat via UHR:s webbplats och sociala medier. Informationen bör lämpligen ske till både lärosätena och studenterna i god tid innan föreskrifterna ska träda i kraft. Enligt UHR:s bedömning medför de planerade informationsinsatserna inte några ökade kostnader för kommunikation.

11 Samråd

UHR och Skolverket har i samråd tagit fram förslag på nya kunskapskriterier för yrkesämnena *industriell ytbehandling* och *plåtbehandling*. Myndigheterna har även samverkat för att säkerställa att myndigheternas föreskrifter blir målgruppsanpassade och har likalydande kunskapskriterier. Vidare har branschföreträdare i Skolverkets nationella programråd för industritekniska programmet varit delaktiga i framtagandet av ämnena.

UHR och Skolverket skickar ut sina respektive föreskrifter på remiss var för sig. Myndigheterna samverkar i hanteringen av de inkomna remissvar som påverkar de ursprungliga förslagen.

12 Kontaktperson

Vid frågor om konsekvensutredningen eller föreskrifterna kontakta utredare Carmen Holm Nordquist. Telefon: 010-470 05 12, e-post: carmen.holm.nordquist@uhr.se.